

Q U A D E R N S I C P S

La immigració a Catalunya: un debat construït?

Percepcions i actituds de la ciutadania
sobre la immigració

Oriol Bartomeus
Lucía Medina

Juliol 2024

Institut de Ciències
Polítiques i Socials

El propòsit de l'Institut de Ciències Polítiques i Socials (ICPS) és impulsar la recerca i la docència en els camps de les ciències polítiques i socials.

L'ICPS està adscrit a la Universitat Autònoma de Barcelona.

Quaderns ICPS són breus monografies periòdiques que analitzen diversos aspectes de les actituds i el comportament polític de la ciutadania, i que tenen com a un dels seus objectius principals la divulgació científica dels fenòmens polítics entre un públic ampli no especialitzat, però interessat a tenir-ne un millor coneixement.

© ICPS i els diferents autors, 2024

ICPS
Mallorca, 244 pral.
08008 Barcelona
www.icps.cat
(0034) 93 487 10 76

ISSN: 2014-9980

La immigració a Catalunya: un debat construït?

Percepcions i actituds de la ciutadania
sobre la immigració

Oriol Bartomeus
Lucía Medina

Juliol 2024

Un consorci de:

Diputació
Barcelona

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

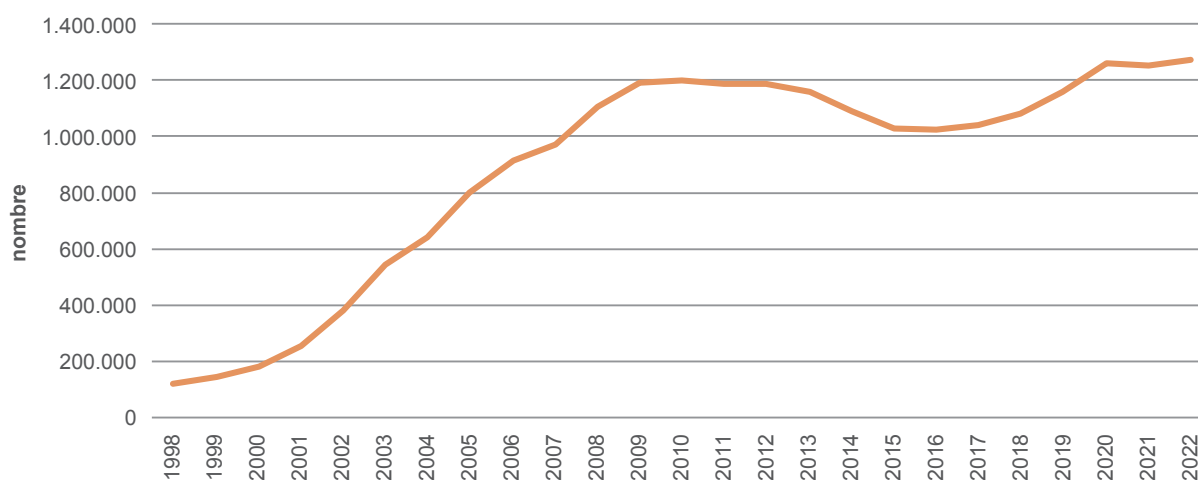
Percepcions i actituds de la ciutadania sobre la immigració

La immigració és un dels temes que acostumen a aparèixer en el debat públic des de fa dues dècades, coincidint amb l'increment de l'arribada de població estrangera a Catalunya a partir del canvi de segle. Les dades oficials de l'Institut Nacional d'Estadística mostren com en la primera dècada del segle la població estrangera a Catalunya va passar de 181.000 persones a gairebé 1,2 milions. En anys posteriors, aquesta xifra s'estabilitza i, de fet, retrocedeix, fins a arribar al punt més baix el 2015 i el 2016 per recuperar-se a partir d'aleshores. Segons l'última dada (2022), a Catalunya hi ha un total de gairebé 1,3 milions de residents estrangers, que suposen el 16 % del total de la població catalana (vegeu gràfic 1).

La immigració també ha estat tema de debat polític i, en alguns casos, forma part central de l'ideari d'algunes formacions polítiques, principalment d'aquelles que tendeixen a ubicar-se a l'extrema dreta i que en els darrers anys han tingut un notable èxit electoral, com és el cas de Vox i, més recentment, d'Aliança Catalana.

La immigració és un dels temes que sol aparèixer en el debat públic des de fa dues dècades, coincidint amb l'increment de l'arribada de població estrangera a Catalunya a partir del canvi de segle.

Gràfic 1.
Total d'estrangers a Catalunya (1998-2022)

Font: INE

Al llarg dels darrers anys, els estudis demoscòpics, tant al conjunt d'Espanya com a Catalunya, han recollit les mencions de l'electorat sobre la immigració com un dels principals problemes del país. Els baròmetres mensuals del Centre d'Investigacions Sociològiques (CIS) per a tot Espanya mostren l'evolució de la preocupació pel fenomen immigratori al llarg dels darrers 24 anys. En aquesta sèrie s'observa com la immigració no ha estat un dels problemes més citats, llevat del 2005 al 2008, quan al voltant del 30 % de les mencions l'assenyalaven. El setembre del 2006, aquesta xifra va escalar fins al 59 %. Amb posterioritat al 2008 i coincidint amb l'esclat de la crisi econòmica, que afecta de forma evident la percepció dels principals problemes del país,¹ les men-

1. Entre el setembre del 2006 i el setembre del 2008, les mencions a la immigració disminueixen 30 punts, mentre que les mencions als problemes econòmics o a l'atur augmenten en 38 i 20 punts, respectivament.

cions a la immigració han anat davallant fins a situar-se per sota del 10 %, xifra que només s'ha superat en el període del 2018 al 2020 i en els darrers baròmetres, en què s'aprecia un increment moderat, tot i que sostingut, de les referències a la immigració.²

El màxim de mencions coincideix amb l'anomenada «crisi dels cayucos» del 2006, fet que indicaria que el protagonisme de la immigració en el debat públic no es deu a l'arribada de població estrangera, sinó a l'acumulació de notícies relacionades, principalment, amb la immigració irregular i amb episodis dramàtics a les rutes habituals d'aquesta immigració, que tenen com a destí les illes Canàries o les ciutats de Ceuta i Melilla. Aquest és un fenomen que també s'observa en contextos similars, com són l'italià o el grec.

El protagonisme de la immigració en el debat públic no es deu a l'arribada de població estrangera, sinó a l'acumulació de notícies relacionades principalment amb la immigració irregular.

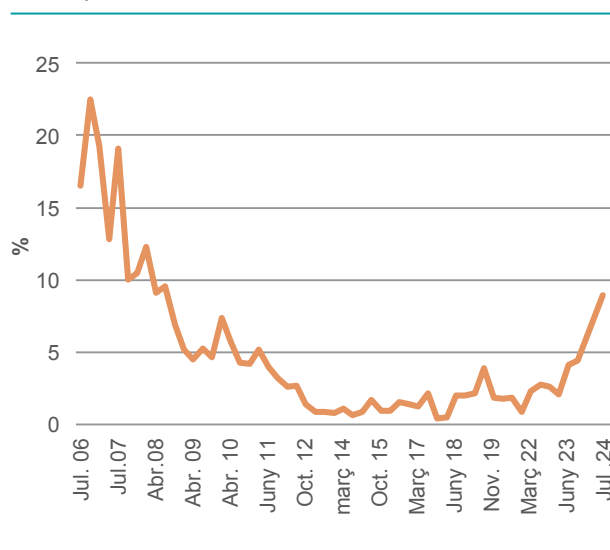
És interessant, de tota manera, que l'anomenada «crisi dels refugiats» de l'estiu del 2015 arran de la guerra civil a Síria, que va provocar un important debat a països com ara Alemanya, Àustria i els escandinaus, amb fortíssimes repercussions polítiques, no s'hagi vist reflectida en l'opinió pública espanyola o catalana. Aquest fet reforça la idea que la immigració acostuma a esdevenir tema de conversa pública a Espanya i Catalunya quan s'associa a notícies relacionades amb l'arribada d'immigrants irregulars.

Pel que fa a les dades dels baròmetres del Centre d'Estudis d'Opinió (CEO) des del 2006, s'aprecia un primer moment en què la immigració era un problema significativament citat que depassava el 15 % de mencions al llarg dels anys 2006 i 2007, però que baixava fins al 10 % l'octubre d'aquell any i se situava en el 5 % de mencions entre els anys 2009 i 2011 (vegeu gràfic 2). A partir del 2011, i fins al març del 2023, la immigració només era esmentada per menys del 2 % de les persones enquestades en els baròmetres del CEO. És precisament a partir d'aquest moment que s'observa un increment tímid però constant de les referències a la immigració, que arriben a superar el 8 % en el darrer baròmetre publicat fins ara (juliol 2024).

Precisament aquest tímid ressorgiment de la immigració com a problema coincideix amb la publicació aquest mes

Gràfic 2.

Mencions a la immigració com a problema més important a Catalunya

Font: Baròmetres CEO 2006-2024

de juliol de l'enquesta sociopolítica del CEO, dedicada en part a la immigració.

Aquest increment ha coincidit amb un cert retorn de la immigració al debat públic, propiciat per la presència dels partits d'extrema dreta, que en alguns casos han provocat que altres formacions hagin situat el tema en el seu repertori discursiu, en part per combatre la competència de forces com Vox o Aliança Catalana en els seus espais polítics. És el cas del PP o de Junts.

Darrerament, s'observa, doncs, una certa revifada de les al·lusions a la immigració, tot i que no en la magnitud que s'observava en els primers anys del segle. És remarcable que aquest increment, així com el màxim de mencions de l'any 2006, coincideixi amb les dades dels baròmetres del CIS.³

El ressorgiment de la immigració com a problema coincideix amb el seu cert retorn al debat públic, propiciat per la presència dels partits d'extrema dreta, que en alguns casos han provocat que altres formacions hagin situat el tema en el seu repertori discursiu.

2. L'última dada, corresponent a juliol de 2024, és del 16,9 %.

3. La diferència en les xifres entre el CEO i el CIS es deu al fet que en aquest darrer cas la pregunta sobre el problema més important d'Espanya és de resposta múltiple i admet fins a tres possibles respostes, mentre que en el cas dels baròmetres del CEO només s'admet una única resposta.

L'opinió sobre la immigració en els sondeigs de l'ICPS

Els sondeigs anuals de l'ICPS van incorporar des dels seus primers anys, a l'inici de la dècada dels noranta del segle passat, preguntes per conèixer l'opinió sobre la immigració. Més concretament, el sondeig del 1992 ja demanava per la percepció de si la immigració seria bona o dolenta per a Catalunya, sobre la possibilitat que diferents cultures poguessin conviure juntes o sobre els motius pels quals hi ha persones contràries a rebre gent d'altres països.⁴ D'altra banda, un any més tard es van incorporar altres preguntes sobre el tema,⁵ com ara si calia limitar o no l'entrada d'immigrants a Catalunya.

A partir del 2000 i fins al 2007, es van afegir noves preguntes en relació amb la qüestió migratòria,⁶ però no totes es van repetir amb una periodicitat anual, llevat de la pregunta sobre el grau d'acord amb el concepte o la idea de la immigració. Tanmateix, a partir del 2007 i coincidint amb l'atenuació del tema en el debat públic, els sondeigs deixen de demanar l'opinió de la ciutadania sobre el fenomen migratori.

No va ser fins la tardor del 2023 que vam decidir recuperar algunes d'aquestes preguntes relatives a l'opinió sobre la immigració. No ho vam fer impulsats per una recuperació del protagonisme del tema, que aleshores (estiu del 2023) no s'observava, sinó per avaluar l'efecte del pas del temps en l'opinió de l'electorat català sobre aquesta qüestió. El mateix vam fer sobre el feminisme, amb resultats molt interessants (Lucía Medina i Maria Freixanet. «És Catalunya feminista? Percepcions sobre la igualtat

entre homes i dones, i estereotips masculistes». *Quaderns ICPS*, abril del 2024).

Així, per al sondeig del 2023 vam reincorporar la pregunta sobre l'acord o desacord amb el concepte de la immigració, que feia setze anys que s'havia deixat de fer. També vam recuperar la pregunta sobre si s'estava o no d'acord a limitar l'entrada d'immigrants a Catalunya (l'últim cop que la vam fer va ser en el sondeig del 1993). Així mateix, vam demanar a les persones enquestades quins creien que eren els motius pels quals algunes persones no acceptaven els immigrants (pregunta que no s'havia fet des del sondeig del 1992), així com l'opinió sobre tenir un veí immigrant, tenir un cap d'una altra raça o que edificuin una mesquita al costat de casa seva. Finalment, també vam decidir recuperar la pregunta sobre si consideraven que les accions violentes en contra de persones immigrades tenien alguna justificació, la qual havíem fet per darrer cop feia exactament trenta anys.

Els sondejos anuals de l'ICPS van incorporar des dels seus primers anys preguntes per conèixer l'opinió sobre la immigració.

4. «Grau d'acord amb... "És molt difícil que persones de diferents cultures puguin conviure juntes"; «Grau d'acord amb... "No m'agradaria que una filla meva es casés amb una persona d'una altra raça"; «Vostè creu que és bo o dolent per a Catalunya que hi vinguin a viure persones d'altres països?»; «Quin creu que és el motiu pel qual algunes persones no accepten que gent d'altres països vinguin a viure a Catalunya?»; «Grau d'acord amb... "A la feina, no m'agradaria que el meu cap fos una persona d'una altra raça"; 5. «Grau d'acord amb... "És difícil la convivència entre persones de diferents cultures"; «Grau d'acord amb... "Cal limitar l'entrada d'immigrants al país"; «Grau d'acord amb... "En general, les reaccions violentes contra la gent de fora sempre tenen alguna justificació"; 6. «Gravetat de contractar un immigrant» (sondeig del 2000); «Gravetat de tenir un veí immigrant» (sondeigs del 2001 al 2002); «Gravetat de contractar un "sensepapers"» (sondeigs del 2001 al 2002 i del 2005 al 2007); «Gravetat d'edificar una mesquita prop de casa» (sondeigs del 2001 al 2002 i del 2005 al 2007); «Grau d'acord amb... "La immigració"» (sondeigs del 2000 al 2007).

L'opinió pública catalana i la immigració

En línies generals, la imatge que projecta l'opinió pública catalana recollida en el sondeig de l'ICPS del 2023 és la d'un electorat majoritàriament favorable a la immigració, sobretot si comparem les dades d'aquest any amb les d'anys anteriors. La immigració, segons això, no sembla ser una preocupació de la ciutadania, que s'hi mostraria majoritàriament d'acord (vegeu gràfic 3).

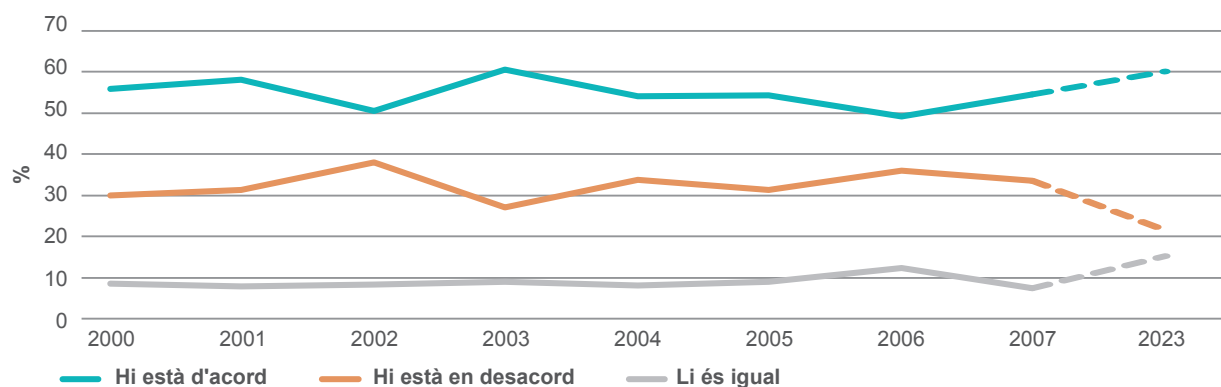
Així, gairebé el 60 % de les persones enquestades està d'acord amb la immigració, i un 22 % s'hi mostra en desacord.

El grau d'acord coincideix amb el registrat en els primers set anys del segle (el 2003 va arribar al 60,3 %). Ara bé, el grau de desacord és significativament més baix que el d'aquella època, quan un terç de la població catalana major d'edat es manifestava en desacord amb la immigració. El diferencial entre aleshores i ara el recull la resposta neutra («li és igual»), que és significativament més elevada el 2023 (15,6 %).

La imatge que projecta l'opinió pública catalana recollida en el sondeig de l'ICPS del 2023 és la d'un electorat majoritàriament favorable a la immigració.

Gairebé el 60 % de les persones enquestades està d'acord amb la immigració, i un 22 % s'hi mostra en desacord.

Gràfic 3.
Grau d'acord amb la immigració

Font: Sondeigs d'Opinió Catalunya de l'ICPS

També varia de forma evident l'opinió sobre la necessitat de limitar l'entrada d'immigrants al país respecte de fa trenta anys. Si aleshores la majoria creia que s'havia de fer (65 %), ara hi ha un lleuger avantatge de les persones en desacord a limitar l'entrada de persones immigrades (51 %). En trenta anys, l'acord amb la limitació d'entrada d'immigrants ha caigut uns 20 punts i el desacord n'ha crescut 23.

En conjunt, el 40 % de les persones enquestades està d'acord amb la immigració i en desacord a limitar-ne l'entrada. A l'altre extrem, el 18 % es troba en desacord amb la immigració i seria partidari de limitar-ne l'entrada al país. Entre ambdues posicions, hi ha un 17 % que està

d'acord amb la immigració i alhora a limitar la seva entrada (vegeu taula 1).

Taula 1.
Grau d'acord amb la immigració i amb la limitació de l'entrada d'immigrants al país, 2023

	Grau d'acord amb la immigració				
	Hi està d'acord	Hi està en desacord	Li és igual	ns-nc	
Més aviat d'acord	17,1	18,2	7,8	1,4	44,4
Més aviat en desacord	40,4	3,2	7,0	0,9	51,5
ns-nc	2,2	0,3	0,8	0,8	4,1
	59,7	21,7	15,6	3,1	100,0

Font: Sondeigs d'Opinió Catalunya de l'ICPS

Percepcions i actituds de la ciutadania sobre la immigració

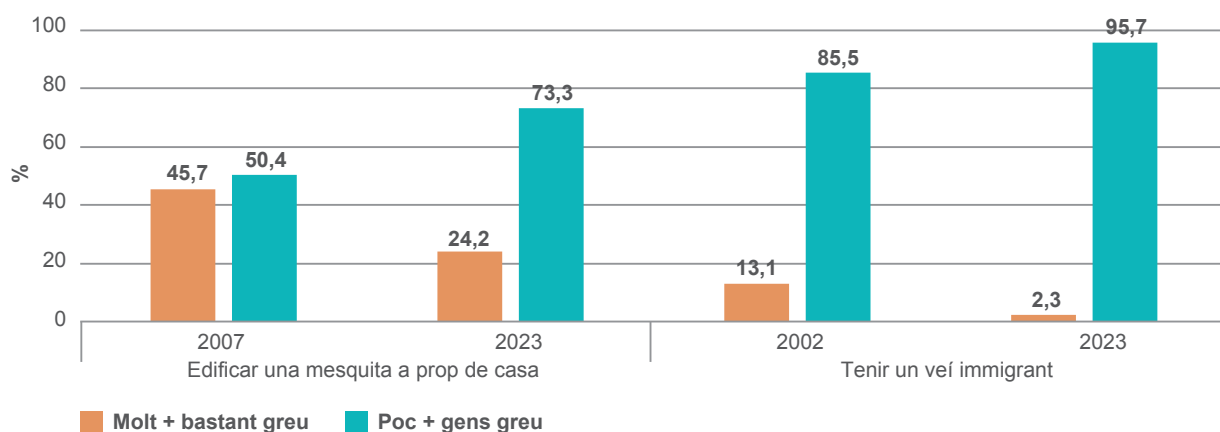
Pel que fa a les situacions que es poden associar a la immigració, pràcticament totes les persones enquestades no consideren greu tenir un veí immigrant (96 %) i la majoria tampoc creu que sigui greu edificar una mesquita a prop de casa seva (73 %). En ambdós casos, les xifres són més positives que les d'anys anteriors. En el cas del veïnat amb una persona immigrada, a principis de segle ja hi havia una majoria sòlida que considerava que no era un fet greu. Ara bé, aquesta opinió ha augmentat 10 punts respecte d'aleshores (vegeu gràfic 4).

Pel que fa a la possible edificació d'una mesquita a prop de casa, s'observa un canvi molt evident respecte de l'últim any en què es va fer la pregunta (2007). En els sis anys que es va demanar l'opinió sobre aquest tema (del 2001 al 2007), l'electorat es mostrava dividit, amb un lleuger avantatge dels que consideraven poc o gens greu l'edificació. Entre el 2007 i ara, les respostes «gens greu» han passat del 23 % al 47 %, mentre que la gent que pensava que això era molt greu ha caigut del 20 % a l'11 %. En conjunt, les respostes positives («poc» i «gens greu») han augmentat més de 20 punts, el mateix que han retrocedit les respostes negatives («molt» i «bastant greu»).

També varia de manera evident l'opinió sobre la necessitat de limitar l'entrada d'immigrants al país respecte a fa trenta anys. Si llavors la majoria creia que havia de fer-se (65 %), ara hi ha un lleuger avantatge de les persones en desacord a limitar l'entrada de persones immigrades (51 %).

Gràfic 4.

Gravetat d'edificar una mesquita a prop de casa i de tenir un veí immigrant

Font: Sondeigs d'Opinió Catalunya de l'ICPS

També millora l'opinió de les persones enquestades pel que fa a la possibilitat de tenir un cap d'una altra raça a la feina, que ja eren positives fa trenta anys. Llavors, el 80 % es mostrava en desacord amb l'afirmació «A la feina no m'agradaria que el meu cap fos una persona d'una altra raça», i ara aquesta xifra augmenta fins al 94 %.

Les respostes a aquestes preguntes estan estretament relacionades amb l'opinió general sobre la immigració, de manera que les persones que estan en desacord amb la idea o que creuen que caldria limitar l'entrada d'immigrants tendeixen a considerar més greus la construcció d'una mesquita a prop de casa seva o tenir un veí immigrant (un 69 % i un 78 %, respectivament), i diuen que no els

agradaria tenir a la feina un cap d'una altra raça (55 %). En canvi, entre les persones més favorables a la immigració, són molt poques les que veuen greus aquestes afirmacions.

Pel que fa al nombre de persones en desacord amb l'afirmació «En general, les reaccions violentes contra la gent de fora sempre tenen alguna justificació» se n'observa un increment amb els anys, tot i que encara es manté un percentatge de persones que diuen estar-hi d'acord (12 %, només cinc punts menys que fa trenta anys).

Finalment, les dades del 2023 mostren un canvi molt important pel que fa al motiu que se suposa que tenen al-

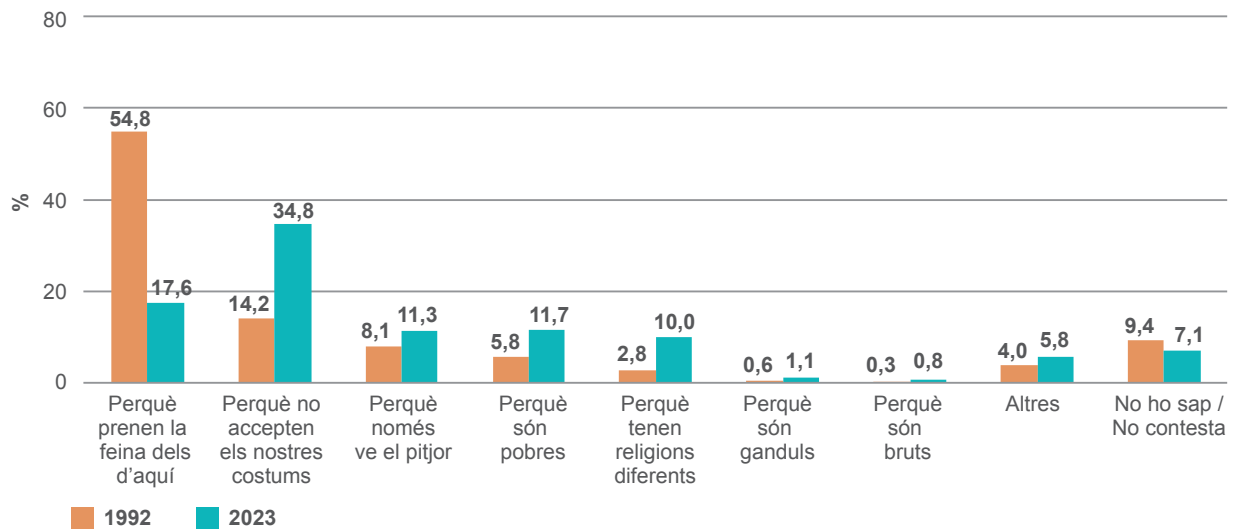

gunes persones per no acceptar els immigrants. Aquesta pregunta només s'havia fet l'any 1992 i la majoria de les respostes (55 %) indicaven que el motiu era «Perquè prenen la feina dels d'aquí». Trenta anys més tard, només el 17 % dona aquesta resposta. En canvi, la majoria (35 %) s'inclina per dir que les persones que no volen els immigrants ho fan «Perquè no accepten els nostres costums». L'increment d'aquesta resposta és de 20 punts, i també creixen els que assenyalen les diferències religioses («Perquè tenen religions diferents»), que passen del 3 al 10 %. És un canvi de fons en la percepció del rebuig a la immigració, d'una motivació eminentment econòmica a una de cultural (vegeu gràfic 5).

Quant a les situacions que poden associar-se a la immigració, gairebé ningú considera greu tenir un veí immigrant (96 %) i la majoria tampoc creu que sigui greu edificar una mesquita prop de casa seva (73 %). En tots dos casos, les xifres són més positives que les d'anys anteriors.

Gràfic 5.

Motius pels quals algunes persones no accepten que gent d'altres països vinguin a viure a Catalunya

Font: Sondeigs d'Opinió Catalunya de l'ICPS

Entre els motius que es declaren per no acceptar els immigrants, el 1992 s'adduïen majoritàriament qüestions econòmiques, «Perquè prenen la feina dels d'aquí», però trenta anys més tard s'al·leguen motius culturals, «Perquè no accepten els nostres costums» o «Perquè tenen religions diferents».

Característiques dels segments proclius i més contraris a la immigració

L'acord o el desacord amb la immigració i la major o menor acceptació del fenomen i de les seves conseqüències no estan distribuïts de forma igual en el conjunt del cos social, de manera que poden distingir-se segments definits per variables de tipus demogràfic (sexe, edat) o social (nivell d'estudis, classe social) que es mostren més o menys favorables a la immigració, i es pot arribar a confeccionar un cert retrat robot de les persones que tenen una opinió determinada sobre el fet.

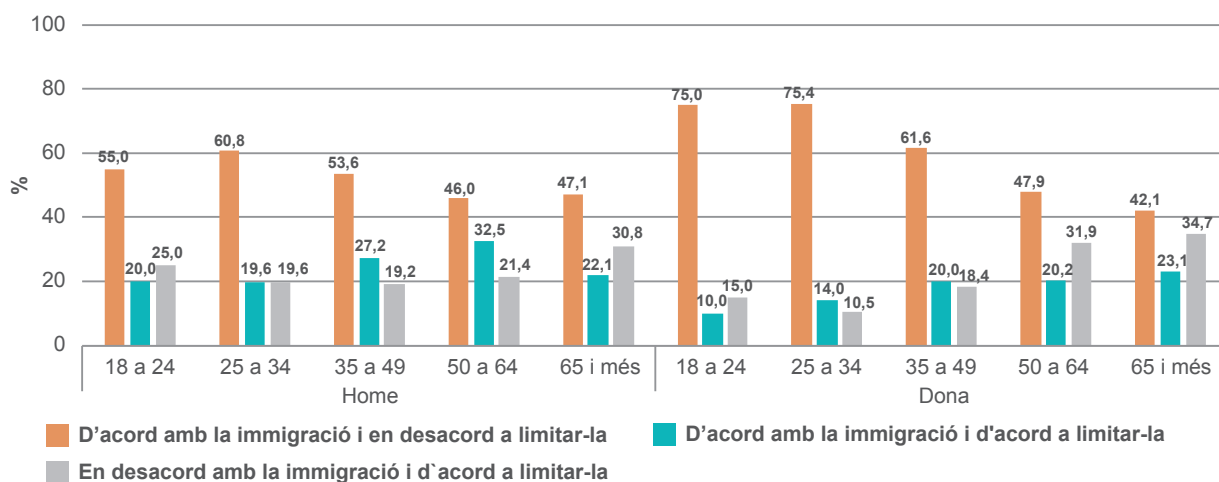
Així, les persones de 25 a 49 anys solen tenir opinions més favorables respecte de la immigració, i entre aquestes, les dones més que els homes. També tenen opinions més favorables les persones amb major nivell acadèmic. En canvi, el desacord amb la immigració es troba més estès entre les persones de 50 i més anys, especialment entre les dones d'aquesta franja d'edat. I, lligat amb això, mostren una major disconformitat amb la immigració les persones amb menys formació acadèmica (vegeu gràfic 6).

El mateix succeeix respecte de la necessitat o no de limitar l'entrada d'immigrants al país. S'hi mostren més d'acord les persones de més edat, i entre aquestes, les dones. També s'observa una major incidència d'aquesta opinió entre els que tenen menys estudis, que coincideixen amb el tipus de població descrita abans (dones de 50 i més anys).

A l'altre extrem se situen les dones de 18 a 34, més en desacord a limitar l'entrada de persones immigrades. Aquest desacord és clarament present entre els enquetats amb estudis universitaris.

Les persones de 25 a 49 anys solen tenir opinions més favorables respecte de la immigració, i entre elles, les dones més que els homes. També tenen opinions més favorables les persones amb major nivell acadèmic. En canvi, el desacord amb la immigració està més estès entre les persones de 50 i més anys, especialment entre les dones d'aquesta edat, i en aquells amb menys formació acadèmica.

Gràfic 6.
Postures sobre la immigració per sexe i edat, 2023

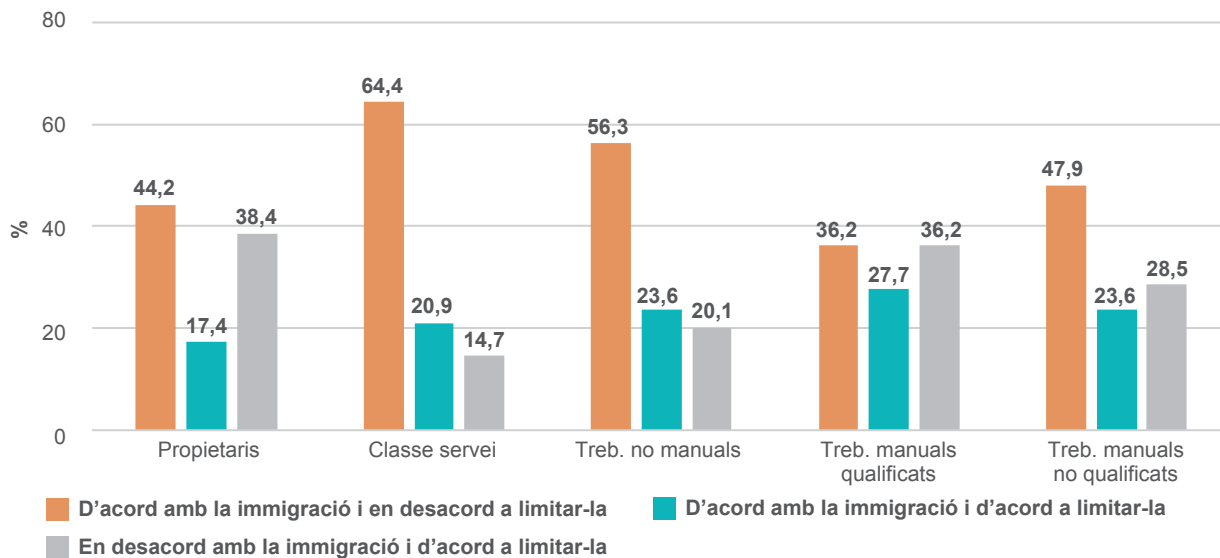

Per classe social,⁷ l'acord amb la limitació de l'entrada d'immigrants és especialment estès entre els propietaris i els treballadors manuals, qualificats o no qualificats, mentre que s'aprecia un major desacord entre la classe servei, que comprèn els directius i els professionals (vegeu gràfic 7).

Pel que fa a l'adscripció electoral, les actituds contràries a la immigració són clarament majoritàries entre els enquestats que declaren haver votat els partits de la dreta espanyolista (PP, Vox i Cs) a les últimes eleccions al Parlament (les del 2021). En canvi, els electors declarats d'En Comú Podem i de la CUP són els que mostren opinions més proclius a la immigració (vegeu gràfic 8).

Gràfic 7.

Postures sobre la immigració per classe social, 2023

Font: Sondeigs d'Opinió Catalunya de l'ICPS

Les actituds contràries a la immigració són majoritàries entre els enquestats que declaren haver votat els partits de la dreta espanyolista (PP, Vox i Cs). En canvi, els electors d'En Comú Podem i de la CUP són els que mostren opinions més favorables a la immigració.

7. Aquesta variable s'ha construït a partir de l'ocupació de la persona enquestada o de la persona que aporta més ingressos a la llar, amb la classificació següent: 1) Propietaris ('Agricultor, amb assalariats o sense', 'Empresari amb assalariats' o 'Autònom'); 2) Classe servei ('Directiu o gerent', 'Professional o tècnic per compte pròpia, amb assalariats o sense' o 'Professional o tècnic per compte aliena'); 3) Treballadors no manuals ('Empleat d'oficina' o 'Empleat de comerç'); 4) Treballadors manuals qualificats ('Treballador qualificat de la indústria o la construcció'); 5) Treballadors manuals no qualificats ('Treballador de serveis', 'Treballador no qualificat de la indústria o la construcció' o 'Assalariat agrari').

Percepcions i actituds de la ciutadania sobre la immigració

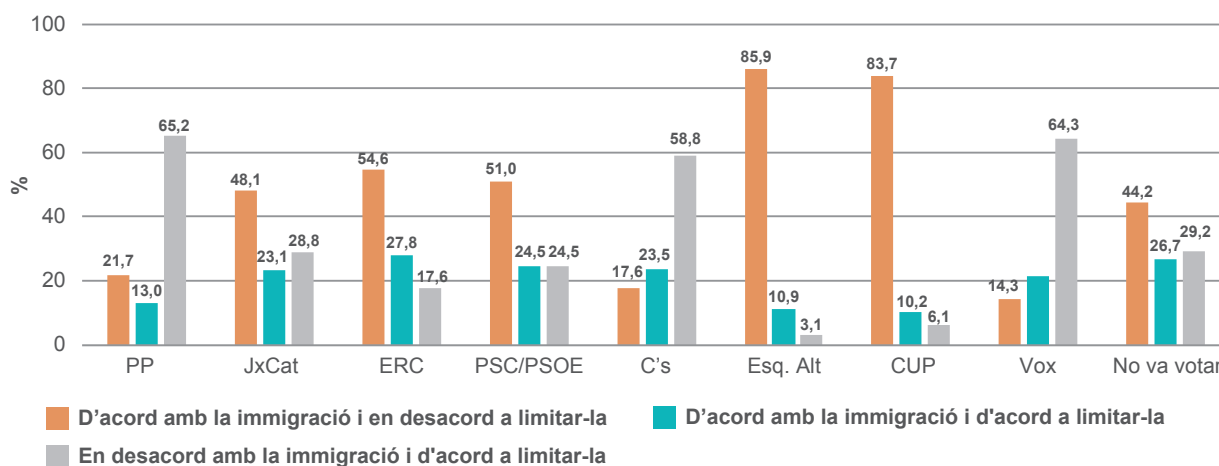
Considerant de forma conjunta el grau d'acord amb la immigració i la limitació de l'entrada d'immigrants al país, s'observa com més del 70 % dels votants de la CUP i d'ECP estan d'acord amb la immigració i en desacord a limitar-ne l'entrada. En canvi, més de la meitat dels votants de Cs i Vox tenen opinions contràries, així com més del 40 % dels votants del PP.

Entre els votants d'ERC hi ha una majoria (45 %) favorable a la immigració i contrària a limitar-ne l'entrada, opinió que és la més expressada entre els votants del PSC i de Junts, per bé que en menor mesura.

Pel que fa als motius que al·leguen les persones que no admeten els immigrants, els enquestats de més de 49 anys són els que més diuen que perquè no accepten els nostres costums, amb una especial incidència entre les dones, més del 40 % de les quals responen en aquest sentit. És significatiu també que aquesta opinió s'expressi més per part dels catalanoparlants i dels votants de Junts.

Els enquestats de més de 49 anys són els que més declaren que els immigrants no accepten els nostres costums, amb una especial incidència entre les dones. És significatiu també que aquesta opinió s'expressi més per part dels catalanoparlants i dels votants de Junts.

Gràfic 8. Postures sobre la immigració per record de vot en les eleccions autonòmiques, 2023

Font: Sondeigs d'Opinió Catalunya de l'ICPS

Pel que fa a la motivació laboral («Perquè prenen la feina dels d'aquí»), és destacable que es menciona més entre els castellanoparlants, però no específicament entre les persones que podrien patir la possible competència laboral de la població immigrada.

Finalment, també s'observa un perfil similar entre les persones que consideren que les reaccions violentes contra la gent de fora sempre tenen alguna justificació. Són poques, com ja havíem vist, però la seva incidència és major entre les dones de més edat, entre les persones amb un nivell acadèmic més baix i entre els treballadors manuals. És interessant destacar que, en la majoria d'aquests grups, les dones estan més d'acord amb aquesta afirmació que els homes.

El canvi generacional en l'opinió sobre la immigració

Quan s'analitzen dades en un arc temporal llarg, que abasta dècades, és inevitable preguntar-se si els canvis que observem al llarg dels anys es deuen a una modificació de les opinions de la ciutadania o a l'efecte del relleu generacional, és a dir, al reemplaçament d'unes cohorts que expressen una opinió determinada per unes altres, de noves, que manifesten una altra mena d'opinió.⁸ En el cas de les actituds vers la immigració a Catalunya podem preguntar-nos si les variacions que hem observat en el lapse de vint o trenta anys es deuen a un canvi en l'opinió de les persones o més aviat a la desaparició d'unes cohorts que mostraven una actitud més contrària a la immigració per unes altres que es declaren més favorables a aquesta.

Les dades de la sèrie de sondeigs de l'ICPS posen de manifest l'existència d'ambdós efectes (el generacional i el de canvi d'actituds), tot i que dependent de les preguntes.

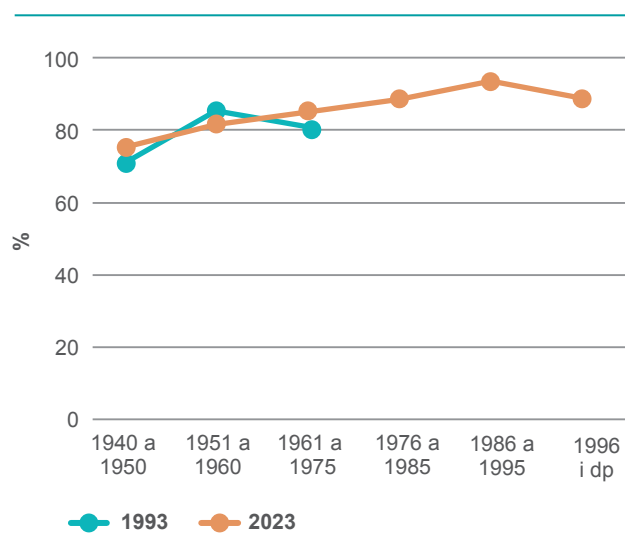
En general, s'observa com les cohorts més noves mostren una opinió més favorable a la immigració que les més antigues, de manera que certament el relleu d'aquestes per aquelles explica en bona mesura el canvi general de l'opinió de l'electorat català. Això és molt evident pel que fa a la justificació de la violència contra les persones immigra-

des, per exemple. En el lapse de trenta anys que va del 1993 al 2023 augmenta en 10 punts el desacord amb la frase «En general, les reaccions violentes contra la gent de fora sempre tenen alguna justificació» (vegeu gràfic 9). Ara bé, aquest increment no es deu a les cohorts que ja eren presents el 1993, ja que la seva opinió no ha variat pràcticament gens al llarg d'aquests trenta anys. En canvi, la incorporació de cohorts noves (les persones nascudes a partir del 1976) és la que empeny aquest canvi, ja que aquests nous enquestats tenen una opinió més contrària a la justificació de la violència contra les persones immigrades.

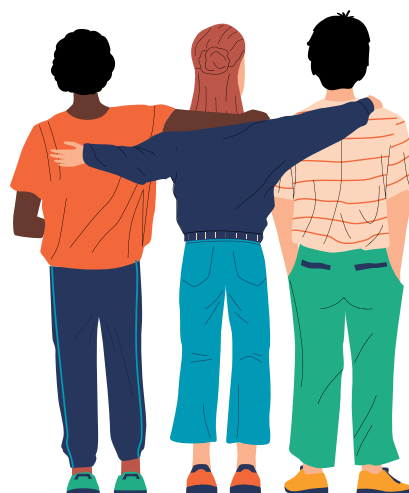
En general, s'observa com les cohorts més noves mostren una opinió més favorable a la immigració que les més antigues, per la qual cosa el relleu d'aquestes per aquelles explica en bona part el canvi general de l'opinió de l'electorat català.

Gràfic 9.

Desacord amb la frase «En general, les reaccions violentes contra la gent de fora sempre tenen alguna justificació» segons cohort

Font: Sondeigs d'Opinió Catalunya de l'ICPS

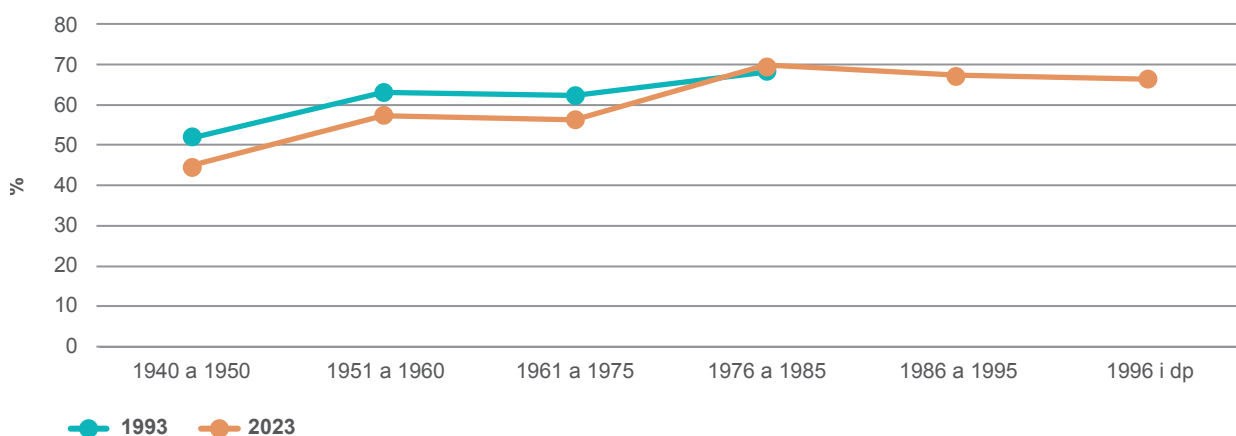
8. Al sondeig del 1993, les persones enquestades més joves havien nascut el 1975 i el grup majoritari (30 %) el formaven els nascuts abans del 1940. El 2023, el 42 % de les persones enquestades havien nascut després del 1975; els més joves, l'any 2005, i els nascuts abans del 1940 només representen el 2 % del total.

Percepcions i actituds de la ciutadania sobre la immigració

Un cas interessant és el del grau d'acord amb la immigració. En els vint anys que van del 2003 al 2023, l'acord amb la immigració pràcticament no varia (disminueix 0,6 punts), però això és el resultat de dos moviments antagònics. D'una banda, hi ha un relleu generacional que empeny cap a un major grau d'acord amb la immigració, ja que les cohorts que s'hi incorporen a partir del 2003

(nascudes a partir del 1986) tenen una opinió més positiva del fenomen. Tanmateix, aquesta tendència es contraresta per una tendència entre les cohorts antigues a disminuir el seu grau d'acord amb la immigració. Els dos moviments acaben fent que el percentatge d'acord amb la immigració es mantingui pràcticament inalterat (vegeu gràfic 10).

Gràfic 10.
Acord amb la immigració segons cohort

Font: Sondeigs d'Opinió Catalunya de l'ICPS

Un tercer exemple el proporciona l'acord amb la limitació d'entrada d'immigrants al país. Aquí es produeixen alhora i en sintonia els dos efectes mencionats més amunt. D'una banda, hi ha un clar efecte cohort, ja que a mesura que anem passant de les generacions més antigues a les més noves hi ha un menor acord a limitar l'entrada de població immigrada. Però també s'observa un canvi significatiu en l'opinió de les cohorts que ja hi eren presents el 1993 (els nascuts fins al 1975), que mostren un afebliment consistent de l'acord a limitar l'entrada d'immigrants entre aquell any i el 2023.

Pel que fa a les situacions relacionades amb la immigració, el fet de tenir un veí immigrant és vist com a menys greu ara que fa 22 anys per la combinació del relleu generacional i del canvi d'actituds de les cohorts antigues. En canvi, la gravetat de construir una mesquita a prop de casa és menor avui en dia sobretot perquè les cohorts que s'han anat incorporant al cens en els últims 22 anys ho veuen menys greu que les que ja hi eren, que mantenen sense variacions significatives la mateixa opinió que ja manifestaven el 2001.

Així doncs, sembla cert que el canvi de les opinions sobre la immigració és fruit en part del relleu generacional, ja que les persones nascudes a partir de mitjans dels anys setanta mostren actituds més positives envers el fenomen que els membres de les cohorts més antigues. En alguns aspectes aquestes últimes no han variat la

seva opinió al llarg dels darrers vint o trenta anys, però també n'hi ha d'altres (tenir un veí immigrant, limitar l'entrada d'immigrants) en què han modificat la seva opinió de manera més favorable a la immigració. També és cert que en un sol cas (l'acord amb la immigració), l'han endurida.

Entre el 2003 i el 2023, l'acord amb la immigració és el resultat de dos moviments antagònics. D'una banda, existeix un relleu generacional que empeny cap a un major grau d'acord amb la immigració. Per l'altra, aquesta tendència es contraresta perquè les cohorts antigues disminueixen el seu suport a la immigració.

Conclusions

La població catalana és avui molt més tolerant envers la immigració que fa vint o trenta anys. Tots els indicadors del sondeig de l'ICPS de la tardor del 2023 mostren un increment consistent de les respostes favorables al fenomen immigratori, tant pel que fa a l'acord amb aquest com al desacord amb la limitació de l'entrada de persones immigrades al país, amb la justificació de les accions violentes contra elles o amb la gravetat associada amb el fet de tenir un veí immigrant, que s'edifiqui una mesquita prop de casa seva o de tenir a la feina un cap d'una altra raça.

Aquest canvi generalitzat cap a una opinió més favorable de la immigració respecte de fa unes dècades és encara més remarcable si es té en compte que a principis dels anys noranta o del segle el nombre de persones estrangeres residents a Catalunya amb prou feines passava dels cent mil, mentre que ara són un col·lectiu que depassa clarament el milió.

Tanmateix, hi segueix havent un nombre destacable de persones que es mostren d'acord a limitar l'entrada de persones immigrants al país (44 %). D'aquestes, la meitat està d'acord amb la immigració i l'altra meitat, en desacord. Malgrat això, la majoria de les persones entrevistades (51 %) estan en desacord a limitar-ne l'entrada al país (i es mostren d'acord amb la immigració).

És possible construir un arquetip de les persones més favorables a la immigració i un altre de les menys favorables.

Les primeres solen ser dones menors de 50 anys amb estudis superiors, que se situen a l'esquerra i al centre-esquerra de l'eix esquerra-dreta, recorden haver votat els comuns o la CUP i pertanyen a la classe servei (directius i professionals).

Les persones que mostren una actitud menys favorable a la immigració solen ser homes de més de 64 anys o dones de més de 49, amb estudis secundaris o inferiors, ubicats al centredreta o a la dreta, votants del PP, Vox o Cs, pertanyents a la classe de propietaris ('Agricultor, amb assalariats o sense', 'Empresari amb assalariats' o 'Autònom') o treballadors manuals, amb especial incidència entre les persones que fan tasques de la llar no remunerades.

És destacable que el segment més crític amb la immigració no coincideixi amb alguns dels prejudicis que circulen. De la mateixa manera que cal assenyalar quin és el perfil de les persones que expressen opinions crítiques vers la immigració, cal indicar igualment que no són els col·lectius en què podríem pensar *a priori*. Així, no és cert que els homes joves es distingeixin per ser un segment especialment crític amb la immigració, sinó tot el contrari. Certament, són les dones joves les que mostren opinions

més proclius a la immigració, i més que els seus coetanis masculins, però aquests, comparats amb tots els segments definits pel sexe i l'edat, no destaquen per mostrar actituds de rebuig a les persones immigrades.

Més enllà de la millora general de les actituds envers la immigració, les dades mostren un canvi de fons en la percepció de la immigració respecte del que s'observava fa trenta anys. Si aleshores es considerava majoritàriament que les persones que no acceptaven la immigració ho feien per motius laborals («Perquè prenen la feina dels d'aquí»), ara s'addueixen motius eminentment culturals («Perquè no accepten els nostres costums», «Perquè tenen religions diferents») per rebutjar les persones immigrades.

Aquest és un canvi molt significatiu que modifica l'eix de debat al voltant de la immigració, des d'una perspectiva eminentment econòmica, i per tant resoluble o, com a mínim, negociable, i possiblement depenent de la conjuntura, circumstància que podria fer que la pressió al voltant del tema de la immigració depengués de la bonança o no de la situació econòmica, a una perspectiva d'arrel cultural, que propicia una dialèctica de xoc, de confrontació irresoluble.

En aquest sentit, és interessant destacar l'aparició d'un perfil significativament diferent de l'observat respecte de la resta de característiques sociodemogràfiques: el d'un segment definit per ser catalanoparlant i votant de Junts, que destaca per assenyalar que el rebuig a les persones immigrades es deuria al fet que "no accepten els nostres costums".

Diu molt de les actituds de la ciutadania catalana que la multiplicació per deu del nombre d'estrangers en les últimes dècades no només no hagi empitjorat la seva opinió sobre el fenomen sinó que l'hagi millorat. Aquest és un fet que cal subratllar, més si és tenen en compte alguns discursos que se senten els darrers temps. En aquest sentit, aquest "debat" sembla respondre més a una voluntat de crear una opinió des d'algunes posicions polítiques que a una autèntica demanda social sobre el tema.

Tanmateix, no es pot descartar del tot que, malgrat el caràcter artificial de la creació d'un "problema immigratori" (o precisament pels interessos darrera d'aquesta creació), la immigració pugui acabar convertint-se en un tema de debat capaç de tibar la societat catalana si no s'actua per aturar-ho.

Institut de Ciències
Polítiques i Socials

www.icps.cat